

"Bombardementet af Vestervig Kirke".

Af Læge E. TOFT, Vestervig.

"DER GAAR SAGN om Borgtapeter".

Der er fortalt og fortælles endnu mange Sagn om svundne Tider.

Sagn anses nu af den historiske Videnskab som noget, der ingen historisk Betydning har. Der kan dog, forekommer det mig, være en vis Kærne af Sandhed i disse Sagn, og det er der ogsaa i Sagnet om Englændernes Bombardement af Vestervig Klosterkirke i Krigene med England i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede. Jeg hørte om dette Sagn, da jeg som ung Læge havde nedsat mig i Vestervig.

Aarsagen til, at jeg nu er kommen til at beskæftige mig med dette Bombardement, er følgende:

Jeg fik i Sommeren 1955 et elskværdigt Brev om denne Sag. Brevskriverens Fætter havde som Dreng - for ca. 50 Aar siden - sammen med sin Familie faaet forevist og forklaret Kirken her, og han husker endnu meget tydeligt nogle runde Huller, Ar efter Kanonkugler, i Kirkens Mur, og der blev samtidig fortalt Selskabet, at det var Mærker efter engelske Kanonkugler, og at disse Kugler den Gang anvendtes som Lodder i Kirkens Ur.

Ved et Besøg i Kirken Sommeren 1955 kunde han ikke faa Erindringen fra Drengene bekræftet, da de arrede Sten skulde være flyttede til Kirkegaardsporten.

Og nu vilde han gerne have rigtig Besked! Han fik en foreløbig Forklaring, og hermed følger saa en nærmere Udredning af Sagen. Dette Forsøg paa Udredning kan maaske ogsaa have Interesse for andre, der ogsaa har hørt om dette Bombardement. For ca. 50 Aar siden taltes der ret meget herom her paa Egnen. Jeg erindrer tydeligt, at jeg fik det fortalt og at der vist mig "et Hul efter en Kanonkugle" paa den vestlige Gavl af Kirkens nordre Sideskib.

Meddelelsen om Kanonkuglernes Anvendelse som Lodder i Taarnuret og om Flytningen af de nævnte Sten, hører jeg nu for første Gang.

Ved Henvendelse til flere ældre Mennesker her i Sognet erfarede jeg, at dette ogsaa var noget ganske ukendt for dem, men jeg fik samtidig at vide, at der for ca. 60-70 Aar siden laa nogle enkelte Kanonkugler under Bænkene i det daværende Vaabenhus. Dette var indrettet i Nordsiden - i Kirkens nordre Sideskib - med Indgang fra Nordportalen og liggende til højre, naar man betraaede Kirken. Det var engelske Kanonkugler fra Bombardementet. For nylig har jeg hørt, at disse Kugler senere henlaa oppe i Kirketaarnet i det Rum, hvor Urværket er anbragt.

Jeg har selv set en Kanonkugle, som henlaa i en "Kaalgaard" i Taabel. Den var fundet paa Gaardens Marker.

I Agger Kirke findes endnu 1 eller 2 Kanonkugler fra samme Bombardement.

De tidligere i Artiklen omtalte "Huller efter Kanonkuglerne" ses stadig paa samme Sted - Vestgavlen af nordre Sideskib. Man finder her oppe paa Muren 2 Kvaderstene med de nævnte "Ar efter Kanonkugler".

Den meget brøstfældige Mur i den gamle romanske Kirkes Vestgavl blev ved den gotiske Ombygning og Taarnets Opførelse i det 15. Aarhundrede flyttet et Stykke mod Vest, hvorved Kirkeskibet forkortedes, men Gavlen blev genopført af de gamle Kvadre. Kvaderstenene med "Kanonhullerne" har derfor sikkert siddet et Steds i Vestgavlen lige fra Kirkens Bygning omkring Aar 1150.

Paa den ene Sten ser man en ret stor, noget ujævn Fordybning; paa den anden Sten en ganske lille, ret flad, fint indhugget, lidt skaalformet Fordybning. Disse Fordybninger er ikke Mærker efter Kanonkugler. Stenen med den store Fordybning er - mener jeg - en typisk Kværnsten, Portstolpesten eller Morter fra Oldtiden. Stenens Overflade er planhugget af Stenhuggeren, men "Slidhullet" er urørt.

Tænk, om denne Kværnsten er fundet paa selve Vestervig Bjærg, maaske stammende fra det Gudehov, som sikkert tidligere har ligget her før Træ- eller Tufstenskirken, som ca. 1150 erstattedes af den romanske Granitkirke.

Kvaderstenen med den lille Fordybning synes derimod ganske afgjort at være frembragt af Menneskehænder - saa fint den er indhugget.

Er det et Stenhugger-Mærke? Efter Reformationen skal Stenhuggerne engang imellem have brugt de gamle, hedenske Symboler som Mærker. Har han tænkt paa "en skaalformet Fordybning" (Frugtbarhedsymbol) eller paa en Kværnsten?

Eller er det et "Stenhuggerfelt"? Hvis der paa en Stens Overflade har været et eller andet - en Ujævnhed, en Uregelmæssighed eller lignende -, som Stenhuggeren ikke syntes om, skjulte han ofte en slig Uregelmæssighed med et lille Kunstværk. Er det derfor, der findes denne lille skaalformede Fordybning paa den ene Kvadersten? (Se "Danmark før og nu" af Johannes Brøndsted - Nordjylland pag. 150).

Hvad selve Beskydningen angaar, tillader jeg mig at henvise til en udførlig Beretning i vor historiske Aarbog for Thisted Amt pag. 152, Aargang 1925, af Sognepræst Henrik Laursen, Vestervig, betitlet "Fra Agger for hundrede Aar siden". Heraf fremgaar, at ⁹/₅ 1811 kom 2 engelske Brigger sejlene sydfra, styrende indefter. De havde udsendt 2 Barkasser, som roede foran Briggerne ind mod Land. Kystmilicens Vogter saa dem og samlede 16 á 20 Mand Kystvogtere med skarpladte Geværer. Da Mandskabet i Barkasserne saa dette, vendte de igen til Briggerne. Senere kom en Jolle under Parlemantair-Flag, og begge Briggerne viste dansk Flag. Jollen kom tæt til Land, og man talte sammen. Capitainen forlangte, at han

vilde have 6 Mand ombord til sig af de bedste, hvilke skulde medbringe nogle Fisk, som Captainen vilde betale. Dette nægtedes, og Briggen gav sig saa til at beskyde Agger, gaaende tæt til Revlerne. "Efter at være kommen noget sønden for Agger Kirke, vendte han over, drev langs nør paa og imidlertid gav det glatte Lag". Canonaden varede fra Kl. 1-3 Eftm.

"Kystmilicen viste ved denne Affaire et uforsagt Mod og ventede med Iver Lejlighed til at have hævnnet sig, ifald Fjenden vilde have udsat Barkasser.

Seiersbøl, den 10. Maii 1811.

Paa Overbefalingsmandens S. T. Hr. General Auditeur Lindahls Vegne i hans Fraværelse
Pretzmann."

Skaden ved Bombardementet af Agger og Aalum blev ved Taksationsforretning ialt opgjort til 22 Rd. 32 Sk., hvilket Beløb saa d. 18. Juli tilstilledes Sognepræst Bendix til Fordeling blandt de skadelidte.

Intet Menneskeliv gik tabt.

Afstanden fra Agger til Vestervig Kirketaarn - et gammelt Sømærke - er ca. 4-5 km i Luftlinie. Datidens Kanoner - selv 18-20 Punds - kunde ikke række saa langt, men Skudretningen var givet fra Havet ind mod Land, og i

Baggrunden laa Vestervig Kirke. Kuglerne naaede vistnok kun til Taabel.

Den Gang laa Kystlinien ved Agger i Følge velvillig Oplysning fra Ingeniørkontoret i Agger ca. 5-700 m længere mod Vest. Efter Traps "Danmark", 4. Udgave pag. 418, har Kystlinien i det 19. Aarh. flyttet sig ca. 2 km mod Øst.

Kærnen i Sagnet er altsaa: Englænderne har været ved Agger, beskudt Agger By - i Retning mod Vestervig Kirke. Der er fundet engelske Kanonkugler. Enkelte af disse har været opbevarede i Kirken (Urlodderne!). I Kirkens Vestgavl findes omtalte Granitkvadre med Fordybninger - "Mærket af en Træffer". Der var altsaa "noget" om et Bombardement, blot ikke af Vestervig Klosterkirke.

Tøjhusmuseet i København meddeler mig elskværdigst, at "efter samtlige Skydetabeller for den danske Flaade var størst Skudvidde for en 18 Punds Kanon 3100 Skridt eller ca. 2000 Meter. En 24 Punds Kanon rakte 150 Meter længere".

Jeg bringer hermed Ingeniørkontoret i Agger samt Tøjhusmuseet i København min bedste Tak for beredvillig og god Hjælp.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1956, side 3-8)